

A LAPALAPÍTÓ KULTSÁR ISTVÁN (1760–1828)

A szöveget ellenőrizte: Hidvégi Violetta történész, levéltáros

Bausz Teodorik: Kultsár, mint hírlapíró¹

Az a mozgalom, amely a XVIII. század végén minden téren megnyilatkozott, amely szellemi és anyagi haladásunk előmozdítására sok kiváló hazafit ösztönzött, megteremtette az újságírást is. Az első kísérlet e téren Rát Mátyás Magyar Hírmondója volt, mely 1780-ban Pozsonyban indult meg, de nyolc évi fennállás után megszűnt. Ez időtől kezdve a XVIII. század utolsó két tizedében több hírlap keletkezett.

E téren valami különös jelenséggel találkozunk; legelterjedtebb lapjaink nem Magyarországon, hanem Bécsben jelentek meg. Itt adta ki Szacs vay Sándor a Magyar Kurírt a Magyar Múzsával, itt jelent meg a Görög Demeter és Kerekes Sámuel szerkesztette Hadi és Más Nevezetes Történetek című újság, amely 1792-ben címét Magyar Hírmondóra változtatta, itt indította Pánczél Pál a rövid életű Bécsi Magyar Merkuriust. Ennek az volt az oka, hogy az újságírás azon időben ajánlatosabb volt a birodalom fővárosában, ahol az eseményeket közvetlenül meg lehetett figyelni, az engedélyt pedig könnyebben megadták.

Bécs volt akkor a magyar irodalom középpontja. Itt élt az íróknak egész serege, itt laktak jórészt főuraink, kik közül némelyek buzgó támogatói voltak a bátoratlan lépésekkel meginduló magyar irodalomnak. Innen indultak ki a magyar nyelv előmozdítására irányuló eszmék, ama lángoló szózatok, amelyek a magyar nyelv jogait, elterjesztésének módjait és eszközeit fejtegették, itt tüzték ki az első jutalomdíjat, amely a debreceni Magyar grammatikát létrehozta.

Itthon íróink szerte-széjjel laktak, egyik az ország egyik részében, a másik a másikban, csak egyik-másik városunkban akadt össze egy-két íróember, akik maguk között szűk körű kis társaságot alkottak. Pest még akkor nem volt középpont, amivé Kármán akarta tenni, aki maga ment elől jó példával, midőn Pesten telepedett le.

A XIX. század első tizedében azonban történt egy nagyfontosságú esemény, amely ezt a törekvést egy lépéssel közelebb vitte a megvalósuláshoz. Kultsár István 1806-ban megalapítja hírlapját; a Hazai Tudósításokat, és a magyar hírlapirodalomnak Pesten állandó székhelyet teremtett. Megszűnt hát az a furcsa állapot, hogy még a hazai híreket is Bécsen keresztül kaptuk a Magyar Kurír és a Magyar Hírmondó révén. Kultsárnak kedves eszméje volt, hogy az ország fővárosa egyszersmind művelődési középpont is legyen. (...)

A lap megindításához a dolognak alapos megfontolása után fogott hozzá. Bizonyára némi aggodalmat szerzett neki, hogy a bizonytalan vállalattal kis vagyonát, melyet a tanítói pályán és könyvkiadással szerzett, kockára teheti. De a lelkesedés a magyar nyelv és művelődés iránt, a buzdítás, amelyet minden oldalról nyert, legyőzte aggodalmát. Döbrentei szerencsét kíván vállalatához, Kazinczy örvendező levelet ír neki, amely legtöbb hatással volt elhatározására. Örömet fejez ki, hogy végre lesz egy újságunk, mely az irodalmi munkákról is tudósítja a közönséget, az írókat pedig fölriasztja álmodásukból.

1806. március 1-jén bocsátotta szét Híradását a Hazai Tudósítások iránt. Ebben foglalja össze programját: a magyar nyelv és művelése, a műveltség terjesztése, a hazaszeretet

---

¹ Bausz Teodorik: Kultsár, mint hírlapíró. Komáromi Újság, 1903. 28. sz.

növelése. Részletesen elősorolja a tárgyakat, amelyeket újságjában az olvasók meg fognak találni. Lesz gondja, hogy a szépnem is megtalálja benne mulatságát. Felhívása, mellyel felkeres minden tudóst, költőt, főurat, táblabíró, országszerte kedvező fogadtatásra talált, nagyszámú aláírással támogatták a nemes törekvést. Elöl járt e tekintetben is a minden nemesért lelkesülő Pest vármegye.

1806. július 2-án indult meg a lap az ország különféle városaiból vett tudósításokkal. Alakja elütött régebbi lapjaink alakjától, mert míg ezek mindannyian nyolcadrét alakban jelentek meg, Kultsár lapja negyedréti alakú volt. Hetenként kétszer jelent meg, szerdán és szombaton, az előfizetési díj félévénként hat forint, Pesten és Budán négy forint. Szerkesztése gondos, lehetőleg mindig egyforma beosztású. Ha az uralkodóházat illető közleményei voltak a szerkesztőnek, azok az első helyet foglalták el. Egyébként Pest és Buda nyitotta meg a sort, azután következtek a többi városokból vett hírek, előmenetek és halálozások. Az irodalmi híreket, könyvtári újdonságokat pontosan megemlíti, sőt néha egy-egy költeménnyel is megörvendeztetni olvasóit. Megesett, hogy saját egészségi állapotáról is tudósította a közönséget. Előfordul egy-egy hirdetés, gazdasági tudósítás, némelykor közli a piaci árakat is.

A levelezők száma elég nagy volt az ország minden részéből. Szívesen vállalkoztak a vidéken lakó nevesebb írók s más kiválóbb egyéniségek is, hogy egy-egy hírrel kedveskedjenek az újság olvasóinak.

Nyelvre nézve nem jelölte ki valamelyik nyelvjárást, pl. Rát Mátyás a tiszait, hanem mindegyikből vegyít valamit hírlapjába, melynek nyelve így kezdetét jelzi a mai irodalmi nyelvnek. A nyelvújításban elfoglalt álláspontjára nézve ortológus, de nyíltan egyik párthoz sem állt. Eleinte gáncsolták nyelvét és magyarságát, de az akadémikusoknak kijelenti, hogy minden újítást kerül, mert „a szófaragás többnyire a nyelvbéli tudatlanságból származik”.

Kultsár csakhamar belátta, hogy olvasóközönségét, amely mind jobban vágyódott a külföldi események megismerésére is, nem tudja pusztán hazai hírekkel kielégíteni. Minthogy az engedély csak magyarországi és a magyar koronához tartozó országokban megtörtént dolgok közlésére szorítkozott, mindjárt kezdetben Pest vármegye útján kérelmet intézett úgy a nádorhoz, mint a fejedelemhez, hogy a külföldi mozgalmakról is megemlékezhessek, mert nem akar hátrább maradni sem az országban megjelenő német, sem a Bécsben megjelenő magyar újságoknál. Pest vármegye kétszer is megismételte kérelmét, amelyet több más megye is támogatott a kancelláriához intézett fölterjesztésekben. Végre a fejedelem megadta a kért jogot, de meghagyta a cenzoroknak, hogy szigorúan ügyeljenek, nehogy olyasmi kerüljön a lapba, ami politikai szempontból nem kívánatos.

Politikai dolgot ugyancsak nem közölhettek akkori lapjaink. Elégg gondoskodott az uralkodó hatalom, hogy semmi se juthasson az alattvalók tudomására, aminek politikai színe volt. Azt a szabadságot, melyet II. József alatt a sajtó élvezett, utóda szűk korlátok közé szorította, a XIX. század első tizedeiben pedig e korlátok mind szűkebbre szorultak. A II. Lipót kiadta sajtószabályzat szerint nem volt szabad közölni félelmet, gyanút vagy bizalmatlanságot keltő hírt; nem tehettek az újságba semmit, ami a kormány tekintélyét vagy a fejedelem iránt tartozó tiszteletet csökkentené; nem volt szabad közölni az országgyűlési beszédeket, a külföldi mozgalmakról is csak annyit, amennyi a német újságokban megjelent. A cenzor a legnagyobb szigorúsággal teljesítette hivatalát annál is inkább, mert maga is szigorú ellenőrzés alatt állott, és súlyos következménye volt, ha olyasmi került a lapba, ami kifogás alá eshetett.

Különösen gonddal figyelték a külföldről érkező lapokra, melyeknek terjesztése elé minden módon gátat iparkodtak vetni. Csak azokat volt szabad jártni, amelyek a kormánytól kiadott jegyzékben benne voltak, ezeket is megvizsgálták a postán szétküldés előtt. E szigorú ellenőrzés miatt a szerkesztő sokszor bajban volt, mert ha eredeti tudósítása nem volt, kénytelen volt a külföldi lapok közleményeit átvenni.

Midőn 1808-ban megkapta az engedélyt külföldi hírek közlésére, lapjának nevét Hazai és Külföldi Tudósításokra változtatta. Ettől fogva a külföldi híreket többnyire német lapok után elég bőven ismerteti, a hazaiakat azonban sokszor csak néhány sorra szorítja össze. Az uralkodóházzal bőven szokott megemlékezni. Időnként Toldalékot is csatolt a laphoz mindjárt kezdettől fogva. 1811-ben új külalakkal kedveskedett az olvasóknak, amennyiben e lapokat két hasábra osztotta és sűrűbben nyomatta. A koronként megjelenő Toldalékokat egy ideig a Gazdaságbéli Gyűjtemény című melléklap pótolta, melyből azonban az 1813. I. félévben csak tíz szám jelent meg. 1817-ben megindította a Hasznos Mulatságok című melléklapot, mely ezután 1842-ig nyújtott szórakozást az előfizetőknek. Ez alkalommal a félévi árt is tíz forintra szabta, előfizetőinek száma mégis majdnem 800-ra emelkedett. Ez mutatja, hogy a Hasznos Mulatságok megindítása szerencsés gondolat volt, s valóban hiányt pótol. Hetenként szintén kétszer jelent meg fél íven, nyolcadrét alakban. Tartalma rendkívül változatos volt. Azt akarta a szerkesztő, hogy ki-ki megtalálja benne, amire szüksége van: tudományt, szépirodalmat, gazdaságot, új találmányokról szóló híradást. Közölt könyvismertetést, bírálatot, magyar nyelvi régiséget; adott egy-egy néprajzi, esztétikai cikket, egy-egy névnapra vagy hivatalba való beiktatásra készült költeményt, végre bezárta valami találós mese vagy rejtett szó. Ez a lap kezdte meg a népdalok gyűjtését is, amit az olvasóközönség nagy tetszéssel fogadott.

Így szerkesztette lapját 22 évig. Békés és óvatos természetű szerkesztő volt, került minden polémiát. Ez volt egyik oka, hogy némelyeket nem elégített ki. Az elégedetlenek között első volt Kazinczy, akinek neheztelését mindjárt a lap megindulása után magára vonta. (...)

Kultsár az ortográfia szempontjából is iparkodott lapját egyöntetűvé tenni. Ragaszkodott a maga helyesírási módjához és szavaihoz, azért a beküldött kéziratokat eszerint változtatta. Guzmics Izidor meg emiatt neheztelt meg rá annyira, hogy kilépett a munkatársak sorából.

Ha Kultsár lapját a mai újságokkal összehasonlítjuk, azt látjuk, hogy éppen arra helyezte a súlyt, ami ma sokkal kisebb fontosságú, a hírekre. A mai újságok csinálják és irányítják a közvéleményt, akkor a közvéleményt a kormány intézkedései alkották, amelyek ellen tilos volt nyilvánosan felszólalni. (...) Hanem azért helytelen volna azt gondolnunk, hogy Kultsárnak az újságírás terén nem volt nagy érdeme. Úttörő volt ő is, s így küzdött mindazon nehézségekkel, amelyek az első munkásoknak lépten-nyomon útjában állanak. De törhetetlen hazaszeretete legyőzte az akadályokat, a fokozatosan fejlődő érdeklődés pedig kárpótlást nyújtott a szerkesztéssel járó fáradságokért. (...)

*

S. Varga Katalin: Hazai Tudósítások²

I. Ferenc keménykezű politikája, az újságírást is „kordában tartó” cenzúrendeletek különösen sújtották a magyar nyelvű újságokat. A Magyar Kurír képtelen a megújulásra, a másik bécsi hírlap, a Magyar Hírmondó 1803-ban megszűnik, a Kancellária ekkor nem is akar hallani újabb magyar nyelvű újságról. Kultsár István ilyen lehetőségek közepette indítja útjára lapját. Az alapítás új korszak kezdetét jelenti a hírlapírás történetében: bécsi és pozsonyi közvetítés helyett Pest lesz a hazai hírek, s tájékoztatás központja.

Az addigi magyar újságok nyolcadrét alakúak (könyv-formátumúak), a Hazai Tudósítások negyedréte alakú, tehát nagyságával valamelyest közelebb áll a mai értelemben vett hírlapformátumhoz. (...)

---

² Hazai Tudósítások. Szerk.: S. Varga Katalin. Bp., 1985. 6-15. old.

A lap, miközben a legjobb értelemben vett információcserét tesz lehetővé Pest központtal, az átmenet időszakában fontos szerepet játszik a nemzeti romantika eszmei-hangulati előkészítésében. Különösen azáltal, hogy 1817-től melléklappal egészíti ki újságját a szerkesztő. Az irodalmi, s legkülönbözőbb témájú ismeretterjesztő cikkek alkotják az „anyalappal” egy időben megjelenő Hasznos Mulatságok törzsanyagát. Itt olvashatók Kultsár felhívásai, melyekben a nemzeti múlt emlékei, a népszokások, öltözetek, hiedelmek összegyűjtésének és megőrzésének fontosságát hangsúlyozza. Rát Mátyás és Révai Miklós a kezdeményezést követve különösen fontosnak tartja népdalaink összegyűjtését. (...)

A Hasznos Mulatságok megindítása idején Kultsár István 57 éves; az elmúlt közel két évtized gyökeresen átformálta életét, az akkor még „szerény és idegenes” fővárosban az egykori tanárember a szellemi élet egyik szervezőjévé vált. Első látásra jovialis, derék nemes benyomását kelti. (...)

Írt lapjába többek közt Kazinczy Ferenc, Berzsényi Dániel, Szemere Pál, Helmeccy Mihály, Dukai Takách Judit, Guzmics Izidor, Kölcsey Ferenc. Segédszerkesztői feladatokat látott el mellette hosszabb-rövidebb ideig Légrády Imre, (...) Ungvárnémeti Tóth László, Töltényi Szaniszló. (...) A lényegében politikai lap öltözetében induló Hazai Tudósításokban a szépirodalom (ami ennél a formánál csak verseket jelenthet) ötletszerű még, és színvonalában igen vegyes. (Egyébként Kultsár az első újságszerkesztő, aki honoráriumot fizet. Van rá eset, hogy a megjutalmazott hálaadó soraiból fény derül az összegre is.)

A szerkesztő számára az irodalom elsősorban a nyelv művelését és jobbítását jelenti. Hírlapjában különösen fontos szerepet szán a nyelvi hagyományok megőrzésének és továbbfejlesztésének. (...)

A kortársi levelezésekben olykor-olykor előbukkannak olyan sérelmek, hogy a szerkesztő nem közöl valamit. Döntésének oka ma már kideríthetetlen, arra viszont nem is egy példa van, hogy a cenzúra miatt nem volt mód a megjelentetésre. Horvát Istvánhoz írott egyik leveléből tudjuk, hogy a tapasztaltabb bölcsességével hívja magához konzultációra a még gyakorlatlan szerkesztőt, Kisfaludy Károlyt (...). Bizony nemegyszer előfordult, hogy olvasói elnézését és megértését kérte egy-egy újságszám késése miatt. A pest-budai átkelés gyakori nehézsége különösen kellemetlenül érintette, hiszen budai cenzor volt kijelölve az elbírálásra. (...)

Még elkeserítőbbnek tartotta Kultsár is, Vitkovics Mihály szavaival: ha a hazafiak hazafiaiak ellen áskálódni kezdenek. Ismeretes eset, hogy Korbély Mihály, az egyháztörténet tanára „fel akarta adni consiliumra” Kazinczyt, mert Goethéből fordított, Trattnert, mert kinyomtatta, Kultsárt, mert Teátrumi Almanachjában közölte Schillernek a játékszínről írott elógiumát. (Végül is Vitkovicsnak sikerült őt lebeszélnie szándékáról.) (...)

Kultsár István, akinek nagy terve a főúri mecénások (Festetics György, Széchényi Ferenc) anyagi támogatását is elnyerte, igen szerencsésnek mondhatta magát 1806-ban; hiszen elhatározásához a másik legfontosabb feltétel, a lapengedély megszerzése (még a bécsi Magyar Kurír akkori szerkesztőinek gáncsoskodása ellenére is) viszonylag rövid időn belül sikeredett. Már az előfizetési felhívásban maga a szerkesztő is igyekszik tudósítókat toborozni. Az ország legkülönbözőbb részeiről beküldött hírek, közlemények, tudósítások mutatják, felhívása nem maradt hatás nélkül. Akadnak olyan levelezők, akik pusztán csak beszámolnak a környékükön történekről – legyen az árvíz, tűzvész vagy akármely apróbb-nagyobb érdekesség. Mások egy-egy táj vagy történelmi emlékhely leírásával kívánnak kedveskedni az újságolvasóknak. A külföldi anyaggal is bővült újságban a szerkesztő olykor aránytalanul is kedvez a német nyelvű újságokból fordított híreknek. Bizonyosan olvasói igényekhez is alkalmazkodik Kultsár, amikor a Neuwieder Zeitung, a korban népszerű frankfurti újság „elmefuttatásaiból” néhány éven át rendszeres melléklettel jelentkezik. Ez a – vélt vagy valós – aránytalanság a híryananyagok között a Hasznos Mulatságok megjelenése után már észrevétlenné válik.

A rövid életű Gazdaságbéli Gyűjtemény mint önálló tematikájú melléklet ugyan nem tudott tartósan gyökeret eresztetni, de az „anyalap” pótolja a legfontosabb hírek elmaradását. Például folyamatosan közöl híreket a Georgikon intézményéről, vagy éppen a legkülönbözőbb praktikus tennivalókhoz nyújt segítséget.

Kultsár István halála után oly időszak következett történelmünkben, amelyben az újságírás terén is új, fénylőbb csillagok tűntek fel.

*

A Hazai Tudósítások és a pesti magyar sajtó kibontakozása³

Látszólag új korszakot kezdett sajtónk történetében az 1806-ban Pesten Hazai Tudósítások címmel indított újság, a valóságban azonban a XVII. századi európai reflektáló sajtó stílusában írott lap tartalom és színvonal tekintetében is visszaesést jelentett elődeihez képest. Gyakorlatilag az újság jelentőségét az adja, hogy ez volt az első folyamatosan megjelenő fővárosi újság. (1788–1789-ben a pozsonyi Magyar Hímondó utóda, a Magyar Merkúr ugyan már rövid ideig Pesten jelent meg, de a korábbi hazai újságok székhelye Pozsony, Bécs, illetve Kolozsvár volt.)

Szerkesztője, Kultsár István kulturális téren elődei legjobb hagyományaihoz kapcsolódott, de világnézeti és politikai vonatkozásban elmaradt tőlük – jórészt a korabeli cenzúráviszonyok miatt.

E korszak még sokáig kedvezőbb volt a folyóiratok számára, mint az újságok kiadására: évtizedekig a folyóiratok játsszák sajtónk történetében a vezető szerepet. Kultsár először maga is folyóirat kiadására gondolt, de végül mégis úgy látta, hogy kulturális programjának megvalósításához a nagyobb érdeklődésre számító újság alkalmasabb eszköz lehet.

A Hazai Tudósítások 1806. július elején indult meg. A hírek többnyire mindenféle megegyezés nélkül, forráshelyük és dátumok sorrendjében követték egymást: elől a budai és pesti, majd a különböző vidéki helységekből származó közlemények következtek. Két éven keresztül kizárólag hazai vonatkozású cikkeket tartalmazott az újság, mert a helytartótanács nem engedélyezte a külföldi hírek közlését. E sajátos megkötés oka az volt, hogy a hatóságok nem akarták, hogy a napóleoni háború hírei a magyar újság által jussanak el az olvasókhoz. Két évvel később a vármegyék tiltakozására mégis hozzájárultak a külföldi hírek közléséhez is, és ezért 1808 májusától Hazai és Külföldi Tudósításokra változtatták a lap címét. A szerkesztő Hatvani utcai háza a pesti és a fővárosban megforduló írók központja lett. Maga Kultsár nem tartozott semmilyen irányzathoz, táborhoz sem; egyesek szemére is vetették, hogy sokszor válogatás nélkül mindent közreadott. Pályázatokat tűzött ki, helyt adott a kibontakozó nyelvi vitáknak és a nyelvújítási harc vitacikkeinek. Ő maga a mérsékelt ortodoxiához állt közelebb. Az irodalmi és ismeretterjesztő közlemények számára 1817-től Hasznos Mulatságok címen melléklapot adott ki, melynek főmunkatársa Ungvárnémeti Tóth László lett. E melléklapban költeményeket, elbeszéléseket és ismertetéseket közöltek, és itt tették közzé: az első eredménnyel is járó felhívást népdalok gyűjtésére. (Ráték 1782-es Magyar Hímondóbeli kísérlete még nem talált visszhangra.) A lapnak mintegy 800 olvasója volt, ám a szerkesztő ezzel nem volt megelégedve. Kevesellte: az 1790-es nagy nemesi felbuzdulást követő évtizedek gyér kulturális eredményeit, és rosszalta, hogy a falusi nemesek még újságot sem olvasnak.

---

³ Kókay György – Buzinkay Géza – Murányi Gábor: A magyar sajtó története. Bp., 1994. 49-50. old.

Megemlítendő, hogy az újságszerkesztők közül Kultsár István fizetett először tiszteletdíjat a költőknek. Lapja jövedelmét ezenkívül könyvek kiadására, pályázatok kiírására, térképek készíttetésére használta fel, ezzel is követve Görög Demeterék korábbi példáját. Újságírói és irodalomszervezői tevékenységét egészen 1828-ban bekövetkezett haláláig folytatta.

*

Előfizetési felhívás a Hazai Tudósításokra⁴

1. Európának virágzó nemzetei eleven bizonyságok, hogy az országok nemzeti nyelvük elterjedésével szemlátomást boldogulnak. Ily szerencsét remélhetünk mi is felséges urunk kegyelméből, ki nyelvünket, mely már 15 esztendeig nyilván [nyilvánosan] taníttatott, új törvény által az országos hivataloknak folytatására felemelte. Ezen felséges intézkedés buzdító jeladásul szolgálhat minden hazafinak, hogy a nemzeti nyelv gyarapítására erejüket egyesítsék. Ily nagy, ily boldogító célra törekedni valóságos dicsőség. Én is eltökéltem magamban, hogy Pesten oly közlevezést kezdjek, mely, midőn a hazai nyelvet terjeszti, egyszersmind országunk neveltebb fiainak és leányainak hasznos mulatságot szerezhessen.

2. Régen óhajtotta már a magyar nemzet, hogy a haza kebelében nyilvánvaló szava lehessen. Ezt kívánta a nemzeti méltóság. Ki-ki sajnosan [sajnálatosan] érezte, hogy a legszebb hazai híreket is, mint a magyar gyapjút határainkon túl kellett küldenünk, hogy onnan más színben visszatérhessenek. Ellenben a külföldi tudósítások mindenféle nyelven elöntötték hazánkat, és magunktól elfordítván figyelmességünket, elszunnyasztották hazafiúi tüzünket. Azért remélem, hogy a haza előtt kíváncsi dolgot cselekszem, ha a felséges császári és királyi engedelemnek szoros értelmé szerint, egyedül Magyarországot, és a magyar koronához tartozó országokat teszem figyelmem tárgyává, és Hazai Tudósítások nevezet alatt valóságos eredeti újságot kezdek.

3. Igaz ugyan, hogy első tekintettel szoros korlátok közé látszom rekeszteni. De, aki észreveszi, hogy hajdan ezen értelemben vett nagy Magyarországnak nevezete; aki megfontolja merre terjedt Nagy Lajos, és Mátyás király országlása alatt koronánknak virágzó hatalma; sőt még most is királyunk koronázásánál hány ország zászlói lobognak; az bizonyára nemzeti nemes büszkeségre gerjedvén, megismeri, hogy a Hazai Tudósításoknak lesz mire kiterjednie. (...)

4. Ama koronánkhöz szorosabban tartozó országokat összekapcsolja a közjó, a kölcsönös segedelem, a hazának egysége, nem méltó-e tehát a róluk szóló tudósításokat is köznevezet alatt összeszedni? Vajmi nagy haszna lehet az ilyen gyűjteménynek mind a magános életben, mind a nyilvánvaló tisztességekben. A haza bővebb ismerete tanítja meg az ifjúságot, hogy magamagát becsülje, tisztelje hazafiai, szeresse hazáját és királyát. Aki mindig a külföldi dolgokat szokta csodálni, nincs abban az a szívbéli erő, hogy nemzeti tulajdonságait megtarthassa. A szólásban, öltözetben, erkölcsi szokásokban kész majom; midőn különben eredeti tulajdonságait nemesítvén, szokásait csinosítván, erkölceit felemelvén, a nemzeti tökéletesedésben másoknak dicsőséges példájukká lehetne.

5. Lássá bár, aki előtt csak az idegen hírek rémlenek figyelemre méltónak; de megcsalja magát, és hazáját méltatlanul lealacsonyítja. Hogy valaha Magyarország dicsekedhetett jeles férfiakkal, és nevezetes történet dolgokkal, azt talán senki nem tagadhatja; hogy most is bő termékenysége, s természeti gazdagsága az idegeneket álmélkodásra gerjeszti, tudva vagyon. Egyedül lakosaiban fogyott volna tehát meg az őseikben oly

---

⁴ Előfizetési felhívás. 1806. 4 old.

dicsőségesen tündöklő nagy lélek? – Távol legyen tőlünk e káromlás! – Táplál most is áldott földünk oly nagy lelkeket, kiknek tetteik maradékunknak álmélkodását szinte úgy meg fogják érdemelni, valamint a mi tiszteletünket megnyerték. – Táplál oly buzgó tisztviselőket, bátor vitézeket, szorgalmas gazdákat, munkás bölcseket, gondos atyákat, tökéletes anyákat, kiknek érdemeit majd az unokák is áldhatják.

6. De, hogy érdemes olvasóim bővebben megértsék, micsoda tudósításokat várhassanak nemzeti újságomban; íme bizalmasan jelentem, hogy e tárgyak a következők lesznek: Az egyházi és világi tisztségekben esett változások. – Az egész országnak, vagy egy községnek javára állítatott intézetek és szerzetek. – Új találmányok, hasznos szokások, eszközök, szerszámok a mezei gazdaságban, házi gondviselésben és mesterségekben. Ugyanezekben bevett különös rendtartások, természetesen, művek, csinálmányok. – Nagy tekintetű vagy hasznos igyekezetű személyek élete és halála. – Nagy tájnak bősége vagy terméketlensége. – A természet különös ajándékai, vagy véletlen nagy változásai. – A gabonának, többi termésnek és eleségnek folyó ára. – A kereskedésnek külön-külön ágai. – Egyházi történetek. – A tudományok előmenetele, új könyvek, a nevelésbéli hasznos újítások, tanítók érdemei. – A pesti fő törvényszék ítéletei. – A felséges helytartótanácsnak és királyi kamarának közönséges [nyilvános] ismeretre tartozó végzései. – A katonaságot illető közönséges rendelések. – A nemes vármegyék, a királyi városok foglalatosságai, változásai, ítéletei. – A felebaráti szeretet, vagy más jó erkölcs jeles példái. – Az egészség állapota egész helységben vagy környékben. – A városok és helységek népességében esett szembetűnő változások, a holtak és születtek száma. – A lakosok foglalatosságai. – Ritka történetek, nevezetes vendégek, utazók. – Az öltözetek és szokások ritkább példái. – Közönséges és mintegy nemzeti multságok és ünnepek. – Újonnan talált régiségek. – Régi jeles férfiak életének leírása. – Tréfás történetek és mondások. – A magyar ékesen szólásnak mind verses, mind folyóbeszédű példái. – A magyar szavaknak, szójárásoknak és kifejezéseknek különösségeik. – A polgári, törvényes, egyházi, hadi és gazdaságbéli tisztségeknek például szolgálható hivatalbéli írások. – A magyar történetekből szedegetett hasznos és multságos beszélgetések.

7. Oly válogatással és figyelemmel fogom írni leveleimet, hogy azokban ki-ki a mi időnkbeli történeteket jövőendőben is bizvást kereshesse. Nagyérdemű személyek képeivel; városok, szép tájak vagy ritka szerszámok rajzolataival; mappákkal és táblákkal fogok kedveskedni. Kiváltképpen vigyázok arra, hogy hazánkban minden rendbéli érdemes leányai oly tárgyakra találjanak, melyeket ki-ki hasznos multsággal olvashasson. A nők, anyák, asszonyok azon nemes részét teszik emberi nemünknek, melytől vesszük eredetünket és első neveltetésünket. Ezekről elfelejtkeznünk csak azért is vétek volna; mivel az ő felemelkedésük egyszersmind az emberi nemnek valóságos megnemesítése.

8. Újságomnak nagysága, betűje, formája, szinte ilyen lesz, mint ezen hirdetésé. Hetenként kétszer, úgy mint szerdán és szombaton egy-egy árkus fog megjelenni. Kiadatása Szent Jakab havának [július] 2. napján kezdődik. (...)

9. Még végre az egész hazának gazdagabb fiaihoz fordulok és a nemzet dicsőségére, s országunk boldogságára kérem, hogy ezen új igyekezetet itt a haza közepén gyámolítani méltóztassanak. Előre is bizonyossá teszem, hogy amivel nagylelkűségük ezen újság gyarapítására adakozik, azt más úton nemzetünknek és nyelvünknek javára szentelik. Most vagyon ideje, hogy megmutassuk, mely hathatósan kívánjuk hazánkunk igaz boldogulását. (...)

Pesten, 1806. böjt más [második, március] havának 1. napján,

*Kultsár István
az ékesszólásnak néhai tanítója*

*

A Hazai Tudósítások tartalmához⁵

Mintegy példa gyanánt mutatom be a hazának az első három Leveletem. Tárgyaimból ki-ki átláthatja, hogy nem idegen maszlagok. De szükségesebb is azokat tudnunk, melyek közelebbről érdekelnek. Szégyen is, káros is magát nem ismerni. Ha elevenebben fogják érezni hazámfiainak nemzeti méltóságukat, napról napra fontosabb tárgyakkal gyarapítják intézetemet. Nagy béketűréssel olvassák most sokan a külföldi újságokban azokat a távol lévő haszontalanságokat, hogyan kételkedhetném tehát, hogy szívesen veszik jövőre azt, ami reánk nézve valóság. (...) Mely irigy szemmel néznek ránk a sok népek, kik azt a polgári társaságok közt lévő méltóságot elvesztették, hogy nemzetek lehessenek. Nekünk nyolcszáz esztendő óta fogva tart országos alkotmányunk, törvényünk, rendtartásunk. Van hazánk, termékeny földünk, egészséges éghajlatunk. Ó Magyar! Ismerd meg boldogságodat! Tedd magad ezen mennyei ajándékokra méltóvá!

Magyarságomat remélem ki-ki megértheti. Azon leszek, hogy minden újítást elkerüljek. A szófaragás többnyire a nyelvbéli tudatlanságból származik. Tanuljuk előbb a nyelvet, aztán írjunk. Én hosszabb gondolkodásaim után állapítottam meg a szóhajlatásnak és írásnak módját. Nem sokára számot adok róla. Most csak azt jelenthetem, hogy helytelennek tartanám ilyen közlevezésben hazánk akármelyik tájának szójárását mindenben követnem.

*

Dicső Nemzet!⁶ Beköszöntő szám

Néked szenteltem ezen áldozatot, melyet ma teszek le a haza oltárára. Nem olyan nagy ugyan, mint Méltóságod kívánna: de nem kisebb, mint az idő engedte. A jó szándéknak is akadályt vethet a hatalom. Ámbár csekély is igyekezetem, legalább azt a szennyet eltörölte nemzeti nevünkről, hogy a magyarnak még újsága sincs a maga hazájában. Pedig mely hasznos az újság egy nemzetnek! Azáltal érti meg távollévő embertársainak állapotát, és maga sorsát képzelvén bennük öröme vagy szánakozásra gerjed. Azáltal tudja meg a polgári társaságok változásait, és örvendez hazájának boldogságán; azáltal ismeri meg az emberi találmányokat, fáradságos igyekezeteket, és önnön könnyebbítésére gerjed; azáltal az egészséget oltalmazni, a gazdaságot jobbitani, a kereskedést jól intézni tanulja; azáltal a jó hazafiakat ismerni, és az országban lévő dolgokat nem késő és homályos hírekből, hanem meghatározott értelmes tudósításokból meríteni megszokja; azáltal nyelvét, mely minden nemzetnek fő dísze gyarapítja és csinosítja. Volt az az idő, midőn a magyar volt egész Európa előtt a vitézségnek példája. Most a tudományokban, és nemzeti csinosodásban vetekednek a nemzetek. Vajon elmaradhat-e a magyar e dicsőséges pályafutásban? Int az idő, hogy ne késsünk. Int az idő, hogy iparkodásunk nagyvultával pótoljuk ki, amit gondatlanságunkkal elmúlattunk [elmulasztottunk]. Ha tudósaink munkáikat, gazdagjaink költségeiket nem sajnálják, rövid idő múlva azon fényes polcon fog megjelenni a magyar, melyre őt a természet alkotta. Én pedig nagy meglepődéssel fogom azt az örömet érezni, hogy ezen Nemzeti Újságom által a

⁵ Hazai Tudósítások, 1806. I. 29. old.

⁶ Hazai Tudósítások. 1806. Beköszöntő szám.

hazafiúi érzés terjesztésének, és a nemzeti lélek felelevenítésének édes hazámban eszköze lehettem.

Pesten, 1805. december 31.

Kultsár István

*

Jelentés a Hazai Tudósításokról⁷

Már nemsokára esztendeje lesz azon fáradságos munkálkodásomnak, melyre a hazafiúság vezetett, a törvény bátorított. A nemzet dicsőségének, a hazai nyelv terjedésének eszköze fő célom volt. Igyekeztem a hasznos és figyelemre méltó tárgyakat összeszedni. Így reméltem, hogy kedvet nyerhetek a mostani olvasóimnál, köszönetet érdemlek a jövőendő historikusoknál. Ha nemes gondolkodásra, lelki felemelkedésre bátorítottam néha nemzetemet, csak olyan dolgokat emlegettem, melyekre úgyis természete szerint hajlandó. Érezte ezt sok érdekes olvasóm, és az alacsony hízelkedéseknél, vagy idő vesztegető tréfáknál inkább szerették férfias előadásomat. Úgy ítélt, hogy egy ilyen hazafiúi igyekezetnek leginkább a hazára kell kiterjedni; de azt is jó tudom, hogy azért, mert magyarok vagyunk, nem szűnünk meg a világ polgárai lenni. Azért, mindazokat, melyek bennünket, mint embereket, vagy mint az európai státust illethettek feljegyezni, mikor lehetett, el nem mulattam [el nem mulasztottam]. Hogy ezekről bővebben is írhasak, a felséges engedelmet naponként várom.

Addig is tartoztam érdekes olvasóimnak az iránt való köszönettel, hogy hazafiúi iparkodásomat leveleim váltságával segíteni méltóztattak; tartoztam a hazának azon jelentésemmel, hogy elkezdett fáradozásomat tovább is folytatni el nem mulasztom. Az ára most is Pesten és Budán új esztendő napig 4 forint lesz. Postán pedig mindenfelé 6 forint. A távol lévő hazafiakat, és nemes lelkű hazánkbeli asszonyokat arra kérem, hogy a levélre nevüket s tiszteleteiket magyarul tétetni engedjék meg. Én azon leszek, hogy a nyomtatás hiba nélkül essék. Akiknek a leveleikből eddig valami elmaradt, szívesen kipótolom. Ha pedig valakik ezen újságokat, mint a mi időnknek történetét egészen megszerezni óhajtanák, az egész esztendőt fele árán, azaz 6 forinton odaadhatom. Különben ezen igyekezetemnek terjesztését és ajánlását minden hazafinak szíves jóvoltába ajánlom.

Pest, 1807. június 1.

Kultsár István

*

Előfizetési felhívás⁸

Felséges urunk ápolgató kegyelme által minden hazai igyekezet bátran remélheti a hazában kívánt előmenetelét. Azért a Hazai Tudósítások is a hazának minden rendbeli fiaihoz bízást folyamodnak. Hálaadással említik, hogy mind a főrendből sok egyházi és világi uraknak;

⁷ Hazai Tudósítások, 1807. I. 364. old.

⁸ Előfizetési felhívás. Pest, 1808. 2. old.

mind a nemesek, és tudósok között, sok érdemes hazafinak kedvüket megnyerték azon tiszta, és értelmes magyarsággal, amelynek bizonyosságai többnyire minden levelek. Bár kedveztek is néha a levelező jó barátoknak az ő írásaikat csaknem egészen megtartván; de ez sem volt haszon nélkül, minthogy a nyelvbeli különbözőségek nyilvánvalókká lettek. Teljes igyekezete az volt ezen Hazai Tudósításoknak hogy a politika, s egyházi történeteken kívül több gazdaságbeli, és tudós; részint híreket, részint észrevételeket közöljenek. Ezután is ezek lesznek fő tárgyaik, melyeket oly módon fognak előadni, hogy az előadásban mind a nyelvbeli tisztaság, mint a kellemetesség szembetűnő legyen. Örömmel kedveztek volna nagyérdemű olvasóiknak egyéb hasznos és mulatságos rajzokkal is; de az olvasók kevés volta nem engedett több különös áldozatokat, azon kottákra tett és kinyomtatott Himfy dalán kívül, mellyel első fél esztendőben kedveskedtünk (...). Ha érdemes olvasóim megszaporodnak, el nem mulasztom, hogy a szépmesterségeknek és mezei gazdaságnak gyarapodására több affélékkel is szolgáljak.

Ezen igyekezetek mellett fő gondunk lesz, hogy azon külföldi dolgokat is, melyek ismerete hazánkat akármiképpen illetheti, felséges urunknak kegyelmes engedelmeivel hazafi olvasóinkkal a leghitelesebb kútforrások szerint közöljük. (...)
Pesten, december 14-én.

*Kultsár István,
a Hazai Tudósítások szerzője*

*

A Hazai és Külföldi Tudósítások hirdetése⁹

Nagy történeteket ígér a jövőndő! Mind külföldön, mind hazánkban oly mozgások készülnek, melyek egész figyelmünket felgerjeszthetik. Ily jeles időben méltó, hogy ki-ki hiteles újságokhoz folyamodjék. Ki is lehetne oly érzéketlen, hogy a közel és távol csattogó fegyvernek zajára fel ne ébredjen, és ne kívánja tudni a mindennapi nevezetes történeteket?

Már ugyan ő császári királyi felségének különös privilégiuma mellett egy esztendő óta fogva nemcsak a hazában, hanem külföldön történt dolgokról is szabadon ír; de, hogy annál bővebben és hamarabb tudósíthassam a hazafiakat, mind a külső, mind a belső kútforrásokat megszaporítottam, és oly állapotba helyeztem magamat, hogy valami fontos és nevezetes találhatik a sokféle külső országi levelekben, vagy valami köztudományra méltó történik hazánknak különféle részeiben, mind azt érdemes olvasóim az én újságaimban együtt feltalálják.

A tárgyak elintézésében az eddig bevett rendet továbbra is megtartom. Ugyanazért főképpen a politikumról szólok; azután a törvényes igazságot illető dolgokról, végre minden vallásbéli különözés nélkül az egyházi történeteket illető tárgyakról. Ezeket követik a tudománybéli előmenetelek, melyeket az iskolák jobbítgatásai, új könyvek, rövidebb tudós értekezések és új találmányok jegyeznek meg. Továbbra is felveszem tudósításaimba a házi és mezei gazdálkodás tárgyait, a mesterségeket és kereskedést illető dolgokat, melyeket akár a külföld, akár a haza ajánl a közhaszonra.

De mivel a mostani körülállások [körülmények] kiváltképpen a hadi történetek ismeretére gerjesztenek, azon leszek, hogy mind a császári királyi armádiánál történt dolgokat, mind a nemesi inszurrekciót illető parancsolatokat, rendeléseket, hirdetéseket, buzdításokat, különös tábori tudósításokat minél hamarabb közöljem. (...)

---

⁹ Hazai és Külföldi Tudósítások, 1809. I. 248. old. utáni hirdetés.

Az érdeemes olvasókhöz¹⁰

Közelítvén az új esztendő kötelességünknek tartjuk érdeemes olvasóinkat e következőkre minden tisztelettel emlékeztetni:

1. Hogy mi itten a hazánk közepében lévén, valamint eddig, úgy tovább is, szorgalmas igyekezettel azon leszünk, hogy a két hazában történt nevezetes eseteket, mint valóságos história tárgyakat, híven feljegyezzük.

2. A külföldi dolgokból mindazokat szemesen kiválogatjuk, melyek közönséges figyelmet érdemelnek, s azokat hamar és teljesen közöljük. Ezen igyekezetünknek a folyó fél esztendőben több példáit adtuk, s evégből jövőendőben magunknak számos hiteles kútforrást szereztünk.

3. Minthogy a különféle hőszámos és egyéb folyóírásaink mind kihaltak; de mégis sok tudós hazánkfia szorgalmasan dolgozik, az időről időre megjelenő magyar könyveket a hazával megismertetni el nem mulasztjuk, és több olvasni szerető hazafiak kívánsága szerint azon munkák becseről való mérsékelt ítéletünket is kijelentjük. Így a magyar literatúrát tehetségünk szerint elősegítjük.

4. A nagyobb kereskedés és mesterségek nem lehetvén most tárgya nemzeti iparkodásunknak, egyedül a mezei gazdaságra fordítjuk figyelmünket, és ennek előmozdítására, (...) a Gazdaságbéli Gyűjtemény leveleivel munkálkodni igyekeztünk, úgy a jövő esztendőben is ezen Gazdaságbéli Gyűjteményt folytatni, s midőn egy csomóra elégséges árkuat szaporíthatunk, annak bekötetése végett titulust és borítékot is nyomtattatni el nem mulasztjuk.

5. Mivel a gazdáknak és más hivatalbeli uraknak nem kevés hasznukra lehet, ha tudhatják; mi áron kelt a gabona Pesten, mint a magyar kereskedésnek fő helyén, és más kereskedővárosokbeli vásárokon, tehát, valamint az idén is cselekedtük, néha a többi városban volt középarát, rendszerint pedig minden szombaton a gabonának a pesti heti vásárokon volt folyó árát fogjuk közölni. – A tanult emberek tudják, miképp lehessen a gabona árából okoskodni, minthogy némely országokban, mint Svájcban, a közönséges hivatalbéliék fizetése is mindenkor a gabona árához mérsékeltetik.

6. Nem lévén szebb nyoma a nemzeti létnek, mint, ha valamely nemzet a közönséges multságokban is tulajdon nyelvével él, több hazafi örömeire hetenként azt is feljegyezzük, hogy a Nemzeti Teátrumban micsoda játékdarabokat adtak elő.

7. Minthogy minden nemzet a más műveltebb nemzetek példája által szokott felserkenni, minden újság darabunk homlokát többnyire idegen írók fontos mondásával ékesítjük. Ez az ifjúságot a nagyobb kultúrára ébreszti, más hazafiakat pedig az olvasás által szerzett jeles ismereteikre emlékezteti.

Ez lévén újságunknak belső alkotása, minden értelmes hazafi ezen előadásunkból átláthatja, hogy intézetünknek nem valamely alacsony nyereszkesedés, hanem a nemzet kultúrája a fő célja. – Minden hazai s külföldi esetet hitelesen tudni, nemcsak kellemetes, hanem különös hasznú dolog is. Ezeket külső újságokból meríteni igen költséges: de emellett szükségtelen is; mert azokból több fontos dolgot nem tanulhatunk, a haszontalanokat pedig drágán fizetjük.

Bátorkodunk tehát minden rendbeli hazánkfiait bizalmasan megkérni, hogy a nemzet javára szánt igyekezetünket gyámolítani méltóztassanak. Ezt két módon tehetik: először, ha mind maguk ezen újságot váltani, mind azt másoknak ajánlani nem terhelhetnek. Másodszor,

¹⁰ Hazai és Külföldi Tudósítások, 1812. II. 384-385. old.

ha minden egyházi, polgári, hadi, törvényes, gazdaságbéli, tudományos és természeti jelenségeket velünk közlik vagy közöltetik. Erre kiváltképpen az előjárókat kérjük.

Az újság negyedrében, tiszta papirosra és ezen új betűkkel fog nyomtatni. – Hetenként kétszer jelenik meg szerdán és szombaton. Mindenkor egy-egy árkus, úgymint eddig. Azonkívül lesznek a Tudományos és Gazdaságbéli Toldalékok. Hogy pedig érdemes olvasóinknak valamely különös ajándékkal is kedveskedjünk, ezen első fél esztendőnek folytában egy klavírra való magyar muzsikás darabbal fogunk szolgálni.

Mindezekért a fél esztendőre való előfizetés postán 6 forint. Budán, Pesten 4 forint lesz. (...)

Kik jószág- vagy ház eladást, árendát, vagy kótyavetyéltetést, s más akármilyen jelentést kívánnak ezen úton szaporán a publikum elé terjesztetni, 5 sorból álló jelentés 30 krajcár. Egyszerre, több sorból álló különös egyezés mellett fog beiktatni.

Pest, 1812. december 8.

Kultsár István

*

Jelentés az Újságról¹¹

Hazafiúi örömmel, és egyszersmind szíves hálaadással elismerem, hogy nemes nemzetünk 1806. esztendőben kezdődött igyekezetemet mindeddig oly kedvező indulattal ápolgatta, hogy édes anyanyelvünk megkedveltetésére, s minden hasznos ismeretek terjesztésére szánt fáradozásomat már meggyökeresedve láthatom.

Intézetemnek örökös állandóságot kívánván adni, minden igyekezettel azon leszek, hogy újságleveleimnek mind belső fontosságát, mind kellemességét növeljem. Eddig is többféleképpen iparkodtam, mint érdemes olvasóim tudhatják e hazafiúi intézetet hasznosabbá tenni; de sok belső akadály, és az idő viszontagságai véletlenül is gátolták szép szándékomat. Most újabb erővel fogok hozzá, és bízván a hazafiak nagylelkűségében, úgy intézem munkámat, hogy minden tisztelt olvasóm annak tökéletesedését szemlátomást tapasztalhassa.

A felosztás és elrendezés az marad ugyan; de mind a hazai, mind a külföldi történetek előadásának bőséget, és vonzóerőt adni iparkodom. Különben a tudományos és gazdaságbeli tárgyakat is felváltva oly válogatással fogom közölni, hogy minden rendbeli érdemes olvasók benne kedvüket találhassák. Ily feltétel mellett bizalmasan remélem, hogy minden jószívű hazafi nemcsak maga részéről további kedvezéssel fogja gyámolítani igyekezetemet; hanem azon lesz, hogy mennél többekkel másokkal is megkedveltesse. Csak ekképpen juthat intézetem oly óhajtott erőre, hogy a hazának még többet használhasson. (...)

*

Tudományos Gyűjtemény – Hasznos Mulatságok¹²

Nyelvünknek gyarapítására új hathatós segédelmeket nyújt a kezdődött 1817. esztendő: mert a folytában lévő Magyar Kuríron és Hazai s Külföldi Tudósításokon kívül, melyek mint

¹¹ Hazai és Külföldi Tudósítások, 1815. I. 384. old. utáni Toldalék.

¹² Hasznos Mulatságok, 1817. 105. old.

újságok; s az Erdélyi Múzeumon, és a Nemzeti Gazdán kívül melyek mint folyóiratok jelennek meg, ezen esztendő kezdetével támadtak a Hasznos Mulatságok, és a Tudományos Gyűjtemény.

A jelenvaló Hasznos Mulatságoknak minő tárgyaik legyenek, azt nemcsak a Hirdetésben megmondottuk; hanem az eddig kijött levelekben is megmutattuk; úgymint: 1.) a magyar nyelv és a magyar könyvek; 2.) a szép- és kézi mesterségek; 3.) a házi- és mezei gazdálkodás; 4.) históriai, geográfiai, statisztikai ritkaságok; 5.) rövid és mulatságos történetek, elmés mondások, mesék, rejtett szók.

*

Nyilatkozatás¹³

Hálás tisztelettel kell említenem az egész haza előtt, hogy az újságom olvasóinak száma annyira szaporodott, hogy az eddig reménység szerint elkelhető példák egészen elfogytak (...).

De ne vélje senki, hogy e jelentésem az olvasók nagy sokaságából eredne; mert ezek mindenestől is 800-nál többre nem telnek. Már pedig micsoda nyolcszáz a két hazában levő ötmillió magyarhoz képest?! Nemde, csak minden 6250. magyar olvassa tehát ezen újságot? Midőn Londonban 42 újság és folyóirat jön ki, s mindegyiknek 1–5 ezer példánya elkel.

Gondolhatná talán valaki, hogy a Magyar Kurír olvasóinak sokasága okozza, hogy e Hazai Tudósításoknak a magyarság sokaságához képest csak ily kevés olvasója van. De, noha szívemből óhajtanám, hogy 3–4 ezren olvassák, mégis alig hiszem, hogy 1500-nál többen hordatnák. Micsoda ez ennyi magyarra! Tegyük fel csak mennyi vármegyei tisztt, mennyi szabad királyi város tanácsnoka, mennyi szabados és mezővárosi előljáró, mennyi falun lakó nemes, pap, urasági tisztt van! Nemde, ezeket nem illetné-e, hogy mind a közelebb, mind a távolabb levő nemzetek állapotát tudják, s azt a magukéval természeti, politikai, egyházi, tudományos és gazdaságbeli tekintetben összehasonlítsák?

Én tizennégy esztendő óta vezetem közlevelezésemet, és bátran megvallhatom, hogy fáradhatatlan igyekezettel mindenkor arra törekedtem, hogy édes nemzetemnek hazánk állapotához képest mennél több jót és hasznost mondhassak. Volt is az a foganatja iparkodásomnak, hogy sokan mind felvett rendemmel, s a tárgyak választásával, mind pedig előadásom módjával különösen megelégednének. Ezt a megelégedést én jutalom gyanánt vettem, mert nem is volt senki, aki az egész idő alatt különös pénzbeli ajándékkal gyámolított volna, kivéve 100 forintot, mellyel első hirdetésemkor egy érdemes hazafi meglepett.

Mindazáltal egész tehetséggel nemzetem javára törekedni meg nem szüntem; hanem a háborús időkben különös tudósításokkal, utóbb Gazdaságbeli Gyűjteménnyel; 1817. esztendő óta pedig a Hasznos Mulatságokkal újság leveleimet szaporítottam. Ezeknek becsét megítélni érdemes olvasóimra bízom. Részemről csak azt mondhatom, hogy mindenkor a haza szükségét és hasznát tekinttem. De minden erőlködésem mellett is mennyire értem el célomat, mások tudhatják. Azt igaz szívvel óhajtom, hogy egyéb hazafiak a közjóra többet és jobbat cselekedjenek.

Addig is bátor elszánással, s teljes erővel folytatom izzasztó pályámat, és bizonyosakká teszem minden hazámfiat, hogy amennyivel szaporítják olvasóim számát, annyival növelik nemzetünk dicsőségére törekedő szándékaimat.

Pest, 1820. február 19.

Kultsár István

---

¹³ Hazai és Külföldi Tudósítások, 1820. I. 120. old. után.

